

GOD ZIET MIJ

Een verhaal

door
Betsy.

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

GOD ZIET MIJ

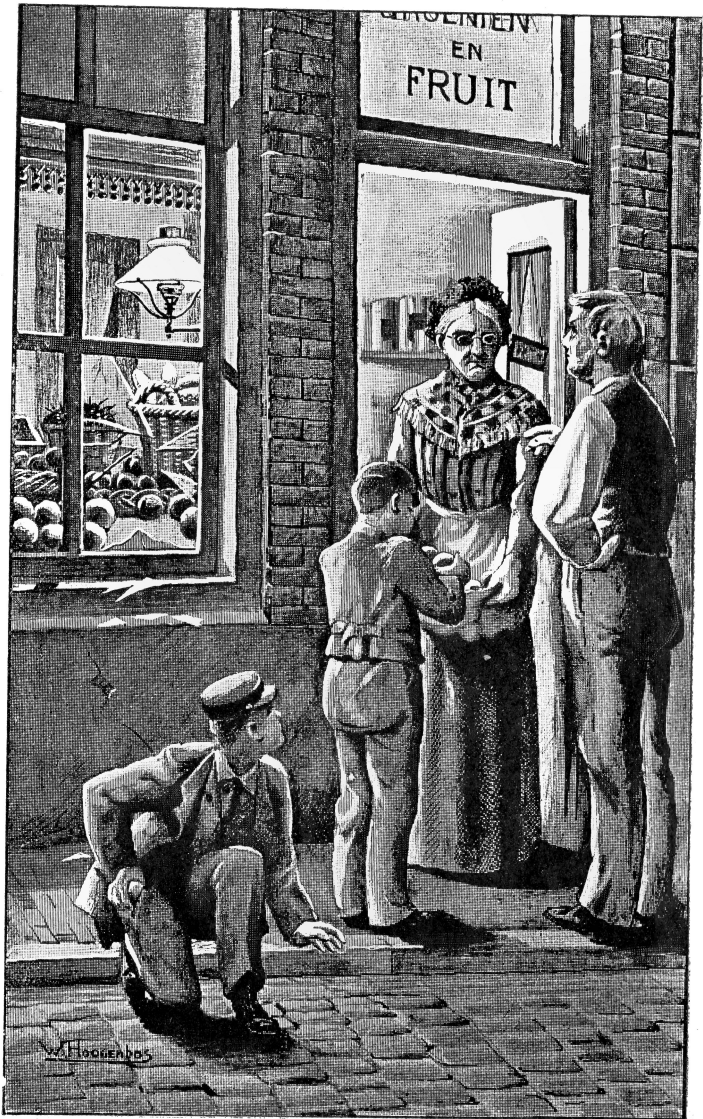
EEN VERHAAL

DOOR

BETSY

TWEEDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

I.

't Was er altijd donker 's avonds, in de nauwe, grauwe straat van meest kantoren en pakhuizen, met oude verweerde gevels; hier en daar een enkel winkelzaakje er tusschen, waar niet veel omging, en dus ook al geen schitterende verlichting noodig was.

En stil was het er ook meestal; heel doodsch en stil; behalve tegen het uur dat de jongenscatechisatie aanging, die de oude dominee Rink er 's Maandagavonds hield, in een voor dergelijke doeleinden bestemd lokaal. Als dat gezelschap van een dertig, veertig jongens daar zoo'n kwartiertje stond te wachten buiten, tot de deur opening, — ze zorgden altijd een goed poosje voor den tijd te zijn, — dan was het er met de rust gedaan. Maar, ook dit moet gezegd, zoodra hun herder verscheen, werden ze als lammeren; en moest de buitenwereld al eens klagen, dominee Rink had met zijn jongens geen last.

't Was weer Maandagavond, en het liep tegen achten. Het leven in de bewuste straat was weer in vollen gang. De onbezorgde, levenslustige jongens, in het volle genot van vrijheid na een heelen

dag bezig-zijn in fabriek of werkplaats, stoeiden en draafden en schreeuwden weer door elkander, tot opeens het rinkelen van glasscherven een einde maakte aan de pret.

Een hunner was bij het stoeien met zijn rug door het raam van een fruitwinkeltje gevallen, waar ze vlak vóór stonden; een groot gat er in.

Een oogenblik van verbluft staan kijken . . . Toen gingen ze aan den haal, op twee na, Jaap Koring en Gerrit Spaan, die, behulpzaam van aard, het hun plicht rekenden, voor de bewoonster, op het geraas toegeschoten, de sinaasappelen op te rapen, die tegen het raam opgestapeld hadden gelegen, en door het gat op de straat waren gerold.

De oude fruitvrouw stond onder de hand hevig uit te varen bij het zien van de aangerichte schade, en tegen haar buurman, die ook was komen kijken wat er gaande was, steen en been te klagen, »zoo ver as toch teugeswoordig de baldadigheid ging.« — »Jullie moesten je schamen!« — dat was aan het adres van Jaap en Gerrit, hoewel die er heel geen schuld aan hadden. Maar zoo gaat het wel eens meer in de wereld.

»Dat is nou dank-ie,« zei Jaap lachend tegen Gerrit. Toen fluisterend: »Zeg jò, dien éenen houden wij, hoor; voor onze moeite. Hier, stop weg!«

Even aarzelde Gerrit. Toen nam hij den sinaasappel aan en stak hem in zijn zak, terwijl Jaap de andere aan de fruitvrouw ging brengen.

In het donkere steegje aan den overkant zouden ze 'm gauw even gaan opeten.

»Geef op,« zei Jaap, »dan zal ik 'm schillen. 't Is een groote, zeg! Ziedaar! Ieder de helft.«

Gerrit stak zijn hand uit. Hè, wat rook ie lekker! Hij had net zoo'n dorst.

Om den hoek van de straat waren de anderen nog bezig het gebeurde te bespreken, en de schuld

van den een op den ander te gooien, toen Jaap en Gerrit er bij kwamen.

»Hebben jullie 't wijf nog gezien?« werd hun gevraagd.

»Ja, zeker! Kwaad dat ze was!« zei Gerrit.

»En schelden dat ze deed!« zei Jaap.

»Jullie hadden óók weg moeten loopen, net als wij,« vonden de anderen.

»Waarom?« zei Jaap. »Wie geen schuld heeft, hoeft niet te loopen. We hebben d'r nog geholpen, hé Gerrit? D'r sinaasappelen lagen op straat, overal heengerold. We hebben ze allemaal voor d'r opge-raapt, en ze zei nog niet eens dank-ie.«

Over dien éenen, dien ze zich voor hun hulp toegeëigend hadden, bewaarden ze 't stilzwijgen maar.

»Daar komt de dominee, jongens!« waarschuwde één uit den troep.

Opeens zwegen al de monden, en draaiden al de hoofden zich in dezelfde richting. Een oogenblik later gingen eerbiedig al de petten af.

»Goeien avond, jongens!«

Bedaard stapten ze, achter dominee aan, het lokaal binnen. Niemand zou het gezegd hebben, dat dit dezelfde bengels waren, die pas de heele straat op stelten hadden gezet.

Dominee Rink verstond bij uitstek de kunst, bij zijn onderwijs de aandacht al dadelijk in beslag te nemen en tot het einde toe te houden; en waar het te pas kwam, en hij meende dat het nut kon doen, vlocht hij er, ter opheldering, graag zoo eens het een of ander voorvalletje uit zijn eigen lange leven doorheen. Leeringen wekken, maar voorbeelden trekken, dacht de verstandige man. En het maakte zijn onderwijs niet minder aangenaam.

Ook deze avond bood hem weer een geschikte gelegenheid, toen hij, sprekende over de Paradijs-geschiedenis en de zonde der eerstemenschen, zijn leerlingen met ernst er aan herinnerde, hoe de Heere God ons altijd en overal ziet, en hoe niets verborgen is voor Zijn heilige oogen. Daar moesten ze toch altijd aan denken; dat zou hen voor veel kwaad bewaren, en tegelijk tot troost en bemoediging zijn op hun levensweg.

»Ik heb het bij eigen ervaring, jongens,« en er kwam een glans van blijmoedigheid op het oud, eerwaardig gelaat, toen dominee dit zeide, als bij het terugdenken aan iets liefelijks; »ik ben nu al een oud man geworden, maar ik weet niet, dat iets in mijn leven mij meer goed heeft gedaan dan deze vier woorden: Gij, God, ziet mij. Mijn moeder heeft ze mij al geleerd toen ik nog een kleine jongen was. Iederen morgen en avond, als zij met me gebeden had, legde zij haar hand op mijn hoofd, en dan zei ze: »Vergeet het niet: Gij, God, ziet mij.« Of zij vraagde ernstig: »Heb je er vandaag aan gedacht, dat God je ziet?« Dit ging me altijd diep ter harte. En wanneer ik soms in den loop van den dag, te midden van mijn vriendjes, tóch de woorden van mijn lieve moeder vergeten had, en iets gedaan had, wat niet goed was, dan was ik daar altoos beschaamd over; ja; beschaamd en bedroefd. Daar liggen nu al heel wat jaren tusschen. Ik ben in dien tijd al wel tienmaal ouder geworden; maar die vier woorden zijn al die jaren met me meegegaan. Geen van de indrukken uit mijn jeugd is me zoo levendig bijgebleven, en heeft me zoo voortdurend aan het goede herinnerd en van het kwade terugggehouden, als die vier woorden van mijn moeder: Gij, God, ziet mij...«

Nog een minuut of wat en het catechisatie-uur

was weer verstreken. De dominee deed het dankgebed en zong tot besluit met zijn jongens Psalm 139 vers 1 :

Niets is, o, Oppermajesteit,
 Bedekt voor Uw alwetendheid ;
 Gij kent mij, Gij doorgrondt mijn daân,
 Gij weet mijn zitten en mijn staan ;
 Wat ik beraad of wil betrachten,
 Gij kent van verre mijn gedachten.

Toen mochten ze gaan. De dienstknecht had gezaaid. Den wasdom mocht hij overlaten aan zijn Meester.

II.

Heel ordelijk gingen de jongens naar huis, in grootere en kleinere clubjes. Gerrit en Jaap, oude schoolmakers nog, gingen samen.

»Zoo, ze heeft het blind er maar vóór gezet,« zei Jaap, toen ze het fruitwinkeltje voorbij gingen. »Wij hebben er nog bij geboft, hè jò? 't Was een lekkere zoete.«

Gerrit zei niet veel. Die halve sinaasappel, die ook hem zoo goed had gesmaakt, was hem een beetje gaan bezwaren ; niet wat zijn maag, maar wat zijn geweten betrof.

Op de catechisatie was het begonnen. Eerst toen de dominee het over Adams zonde had, en hoe Adam zich, na het bedrijven er van, tevergeefs voor den Heer trachtte te verbergen ; en toen, toen dominee van zijn moeder vertelde.

't Was of van dat oogenblik af, die vier woorden: Gij, God, ziet mij, aldoor vóór hem stonden, en hij er naar kijken moest.

God had hem dus ook gezien in dat donkere steegje, met Jaap. Eigenlijk wist hij het wel, al lang, dat de Heer alles ziet. Hij had het al dikwijls genoeg gehoord om het te weten; van zijn ouders, op de Zondagsschool, in de kerk. Maar hij dacht er nooit aan bij wat hij deed.

Daar straks met dien sinaasappel ook niet. — Maar kom, wat was daar nou ook eigenlijk an, zoo'n half appelsientje! Anders had Jaap 'm toch heelemaal opgegeten. Jaap had 'm achtergehouden; hij niet. Als ie er kwaad aan gedaan had, dan was het voor Jaaps verantwoording. — Maar Adam... Nee, nou niet weer aan Adam denken. — En druk ging Gerrit in eens aan het praten tegen Jaap, van zijn nieuwen baas, — hij was bij een verver, — en dat ie daar een kwartje meer verdiende dan bij den vorigen. Vijf en twintig stuivers in de week had ie nou; en dat kwartje mocht ie heelemaal houën, vóór zakgeld. Maar hij gaf niet alles uit. Jonge nee, hoor! hij potte. Je kon nooit 's weten waar je 't voor noodig had, hè.

Aan Adam en den sinaasappel dacht Gerrit niet meer. Dat onrustige gevoeletje was hij heelemaal kwijtgeraakt onder 't praten met Jaap. Maar toen Jaap van hem af was gegaan, en hij alleen liep, kwam het weer op; nu erger.

't Was tòch niet goed geweest van hem, dat hij van dien sinaasappel meegegeten had. Hij was toch in ieder geval gestolen; en zijn ouders waarschuwden hem altijd zoo voor oneerlijkheid. Jaap had het gedaan. Ja. Hij zou het niet gedaan hebben. Maar Adam kwam er ook niet af met de schuld op Eva te gooien. Adam had zelf net zoo wèl zonde gedaan met te eten van de verboden vrucht;

zóó'n groote zonde, dat hij en de heele wereld er ongelukkig door was geworden, en het eeuwig had moeten blijven, als de Heere Jezus zelf niet uit den Hemel was gekomen, om de straf er voor te dragen, door te sterven aan het kruis. — Neen, hij had niet met Jaap mee moeten eten. Hij had hem niet eens voor Jaap in zijn zak moeten steken. Hij voelde dat het verkeerd was, terwijl hij het deed. Vader zei altijd: de heler is even slecht als de steler. Had hij er maar aan gedacht dat de Heer hem zag, dan zou hij het zeker niet gedaan hebben. Hij had het Jaap liever moeten afraden; maar hij durfde niet. Hij was bang dat Jaap het flauw zou vinden. Toch had ie 't maar moeten doen. Misschien zou Jaap geluisterd hebben, en dan hadden ze geen van beiden kwaad gedaan. Dat zou heel wat beter geweest zijn! Nú voelde hij zich een dief. Geen dief, die bang hoefde te zijn dat hij met de politie in aanraking zou komen, of dat de menschen er hem op aan zouden zien. Ze wisten er niet eens wat van, de menschen. Maar de Heer wist het. — De Heer had hem gezien; en dat was veel erger.

Zoo liep Gerrit in zijn eentje te denken, met al grooter spijtgevoel. Hij wilde dat alles nog gebeuren moest, dan zou hij anders doen, heel anders. Maar het was gebeurd, en hij kon het niet ongedaan maken. Dat is altijd het vreeselijke van de zonde, dat je ze met den besten wil niet ongedaan maken, met al je tranen niet uitwisschen kunt.

Maar het kwaad herstellen, ja, dát kan; wel niet altijd, maar gelukkig toch dikwijls.

Ik zal raad geven; Mijn oog zal op u zijn, is één van de vele beloften Gods in den Bijbel; beloften, die alle in Christus ja en amen zijn. Ook aan Gerrit Spaan werd thans de

waarheid van dat heerlijk troostwoord bevestigd. Dat Goddelijk oog, dat hem een uur geleden het kwaad had zien bedrijven, sloeg hem ook nu gade, terwijl hij langzaam huiswaarts stapte, met een hart vol berouw. En als een weldadige zonnestraal, die plots een donkere ruimte komt verlichten, zoo daalde die goddelijke raad in dat bezwaarde jongenshart neer.

't Was in den vorm van een goeden inval, dat die raad tot hem kwam, en uit zijn oogen lichtte; want opeens stond hij stil, keerde zich om, en deed eenige stappen. Toen stond hij wéér stil, en keerde hij zich wéér half om, als in beraad over iets, wat hem niet gemakkelijk scheen te vallen. Toen, in eens, nam hij een besluit en ging met vasten, haastigen stap terug, denzelfden weg dien hij gekomen was, tot vóór het fruitwinkeltje. Daar stapte hij binnen.

De vrouw kwam naar voren op het geluid van de winkelbel, niet half zoo vlug nu als bij het hooren van het glasgerinkel. Haar gezicht stond nog knorrig. Gerrit herkende zij niet.

»Wat kosten de sinaasappelen?« vroeg Gerrit.

»Twee centen; en de groote twee en een half.«

Gerrit legde, zonder iets te zeggen, 'n twee-en-een-half-centstuk op de toonbank neer, en liep, terwijl de vrouw den sinaasappel kreeg, den winkel uit.

»Hei!« riep ze hem na, »mot je 'm nou niet meenemen?«

»Nee, ik heb er al een van je gehad!«

»Maar voor deze centen toch niet?«

»Jawel! 't Is goed zoo!«

De winkelierster wist niet hoe ze 't had. Was die jongen wel wijs?

»Als ik veel zulke klanten had, zou ik gauw rijk zijn,« hoorde Gerrit haar nog zeggen. Maar dat mocht ze niet denken. Dat was niet waar.

»Die centen komen je eerlijk toe,« zei hij, zich omkeerend en weer een stapje nader komend. En ofschoon hij zich erg schaamde, en de schuldtekentenis liever achterwege gehouden had, vond hij nu toch maar beter, de vrouw te zeggen hoe de vork in den steel zat. Ze moest het wéten, dat hij w a a r had gehad voor zijn geld.

Het oude, stroeve rimpelgezicht klaarde heelemaal op, terwijl Gerrit zijn verhaal deed. »Kijk,« zei ze, »daar ben ik nou toch in m'n ziel blij om. Niet voor dat geld, hoor, hoe hard ik me centjes ook noodig heb, maar dat ik nou ereis zien mag, dat er nog zülke jongens in de wereld zijn; want daar zou 'n mensch wel 's an gaan twijfelen, as je de jeugd teugeswoordig zoo gadeslaat. Daar heb je nou zoo'n kostelijke ruit weer...«

»Dat is niet met opzet gedaan!« kwam Gerrit op voor zijn makkers. »We konden het geen van allen helpen. Ze waren aan het stoeien, en toen viel er een net tegenaan. In stoeien zit toch geen kwaad, hè; dat doen alle jongens.«

»Ja, jij hebt mooi praten. Jullie kunnen nooit wat helpen als het er op an komt. Maar ik, arme weduwvrouw, kan onder de hand maar weer minstens een gulden neerleggen, als 't geen daalder is, voor jullie baldadigheid.«

»'t Was een ongeluk,« vergoelijkte Gerrit. »Als je met mekaar aan 't stoeien bent, weet je soms zelf niet waar je belandt.«

»Nou, daar zullen we dan maar niet verder over praten. Jouw schuld zal 't zeker wel niet geweest zijn. Alle jongens moesten maar wezen zooals jij.«

Gerrit was nog te veel onder den indruk van wat hij een uur geleden gedaan had, om zich zulk een navolgenswaardig voorbeeld te vinden. Hij wenschte dus de fruitvrouw maar gauw »g'n avond,«

en liep het winkeltje uit, op een drafje, naar huis. Er was een pak van zijn hart nu die sinaasappel betaald was.

Onder het loopen kwamen die woorden hem weer te binnen, de vier woorden van dominee's moeder: Gij, God, ziet mij. Hij zag ze weer. Niet dreigend nu, en vreesaanjagend als eerst; maar vriendelijk, bemoedigend, als een goedkeurend knikje van een vader, die tevreden is over zijn kind.

III.

Den volgenden Maandag was de ruit bij de fruitvrouw al lang weer gemaakt. Gerrit wist het, want het was een karweitje voor zijn baas geweest, die daar in de buurt woonde. Bekker, een van de knechts, was 'm wezen inzetten.

De vrouw had Bekker haar nood geklaagd, vertelde hij aan Gerrit. En niet zonder reden, vond hij. Dat grapje kostte haar toch een gulden; en dat was een leelijke schadepost voor zoo'n ouwe topper, die alleen haar kostje verdienen moest. Gerrit was er meelijden mee gaan krijgen; en toen dominee's Zondags daarop preekte over de woorden: Draagt elkanders lasten, en vervult alzoo de wet van Christus, en zoo duidelijk uitlegde, waarin dat dragen van elkanders lasten zoal bestond, — ze moesten op catechisatie altijd wat van de preek vertellen, dus moest hij goed luisteren, — was de vraag bij hem gerezen, of zij, jongens, nu ook de fruitvrouw den last niet moesten helpen dragen, dien zij, al was het dan ook bij ongeluk, zelf haar hadden opgelegd door

het breken van haar ruit. Zijn moeder, met wie hij er over sprak, vond van wel; en het gevolg was, dat dien Maandagavond, in meergemelde straat, de jongens van dominee Rink in een groep bij elkander stonden, stil-luisterend, met Gerrit als redenaar in het midden.

»Zeg, jongens, 'k wou jullie 's wat vragen.« 'Zóó was het begin geweest van de toespraak, waarin hij stond te vertellen, zonder omhaal, in echte jongenstaal, dat de fruitvrouw het geld voor die ruit van verleden week maar slecht missen kon; dat ie een gulden kostte; en of het nu niet goed zou zijn, als ze allemaal wat bij mekaar legden, een kleinigheidje hoefde het maar te zijn, een cent of wat per man, dan wàs de gulden er. Dat was voor h e n niet erg, en dan had dat mensch er geen schade bij. Dat plannetje had hij gisteren bedacht, en wat ze daar nou van vonden.

De jeugdige redenaar had onderweg wel wat opgezien tegen dit openbaar optreden. Hij was de jongste van de heele catechisatie. De meeste jongens waren veel grooter; en hij kende ze nog zoo weinig, want hij was er nog maar heel kort op. Toen, al redeneerende in zichzelf of hij het maar niet liever laten zou, en of ze hem misschien niet uit zouden lachen, waren de vier woorden weer in zijn gedachten gekomen; en, ja, hij had gevoeld dat het waar was, wat dominee er van gezegd had; ze hadden hem moed gegeven; moed om het tòch maar door te zetten. Hij had gevoeld dat het goed was, wat hij doen ging; en dat de Heer, die het zàg, wel zou maken dat hij durfde. Hij was toen gaan bidden of de Heer het maken wilde, zoo maar op straat, onder het loopen; en of zijn plannetje gelukken mocht. Hij had zich hoe langer hoe moediger voelen worden; vooral na dat bidden. Daar had hij eerst heel niet aan

gedacht. En nú, terwijl hij daar stond onder de anderen, zag hij de vier woorden dáár ook.

Gerrits gebed werd verhoord. Al de jongens vonden zijn plan goed, en niemand die dacht aan uitlachen, waar trouwens heel geen reden voor was. Eén ding was jammer, namelijk dat de opkomst dien avond juist niet heel groot was. Maar die er waren, deden mee. Sommigen gaven twee, anderen twee-en-een-half en drie centen; de twee stoeiers ieder een stuiver, omdat die het dan toch eigenlijk gedaán hadden. Gerrit haalde ze op, in zijn pet; en toen hij klaar was, gingen zij ze bij een lantaarn tellen. Een en zeventig centen kwamen er uit. Deze en die gooiden er nog een bij. Zoo werd het vijf en zeventig; verder kwam het niet.

»t Is zóó al mooi!« vond er één.

»Dat kwartje moet ze maar te goed houden!« riep een ander.

Maar Gerrit vond dat de gulden vól moest zijn. Hij had zijn kwartje van de vorige week nog in zijn zak; hij had 's Zaterdags verzuimd het in zijn spaarpot te doen. Zou hij dát dan maar...? Het ging hem wel aan zijn hart; zijn hééle kwartje, voor iets waar hij heelemaal geen schuld aan had. Een heele week moest hij werken eer hij er weer een kreeg. Maar de gulden m o e s t vol; dat was veel aardiger, en de vrouw zou er te blijder om zijn.

In een winkel daar ergens ging hij het boeltje inwisselen; gauw, daar ginder had je den dominee al. Onder het overhooren van de les krabbelde hij gauw even met potlood, op een stuk papier uit zijn schrift gescheurd: *V a n d e b a l d a d i g e j o n g e n s , v o o r d e g e b r o k e n r u i t ; e n d a a r w i k k e l d e h i j d e n g u l d e n t o e n i n , m e t b u i t e n o p , i n g r o o t e , d u i d e l i j k e l e t t e r s , d e n n a a m v a n d e f r u i t - v r o u w . A l s h i j s t r a k s n a a r h u i s g i n g , z o u h i j h e t*

haar geven. Nee, stilletjes neerleggen liever, op de toonbank, dat ze niet zag wie het bracht.

»Ze is net vóór, jò; daar is volk. Nou kan het nog niet,« zei Gerrit tegen Jaap toen het zou gaan gebeuren.

»Dan maar wachten tot ze weer achter is,« gaf Jaap wijsgeerig te raad.

Ze liepen dus voorbij, af en toe omkijkend; en toen ze »'t volk«, er uit zagen komen, keerden ze weer om.

»Nou is de winkel leeg,« zei Jaap. »Nou kan het. Jammer van zoo'n tingeling altijd aan zoo'n winkel deur; die zal 't nou nog verraden.«

Maar Gerrit vond dat geen bezwaar. Zoodra hij de deur open had, zou hij het pakje op de toonbank gooien, en dan gauw wegloopen, 't steegje in. Dat kon makkelijk eer ze vóór kwam.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Hij stond al onzichtbaar in 't donker van de nauwe steeg, waar Jaap hem opwachtte, eer de vrouw haar winkel kwam binnengesloft. De deur had hij open laten staan; en van uit hun zwarte schuilplaats konden ze alles zien, wat daar binnen gebeurde.

Eerst bleef ze verwonderd staan kijken, zeker omdat de bel overgegaan was, en ze toch niemand zag. Misschien deed die openstaande deur haar wel aan ladelichters denken, en liep ze daarom in eens zoo op de toonbank af.

De spanning van het tweetal werd al grooter.

»Daar vindt ze 't!« riep Gerrit een oogenblik later met onderdrukte juichstem. »Ze maakt 't open! Nou haalt ze 'm d'r uit. Nou leest ze.«

Wat bekijkt ze'm,« zei Jaap. »Zeker of het geen valsche is.«

»Hij is echt, hoor ouwe! Je kan 'm gerust in je zak steken.«

En toen, met zoo'n innigen schik, zagen ze hoe

de vrouw, glimlachend het oude hoofd schuddend, naar voren trad, naar de open deur, en de donkere straat inkeek, naar beide kanten; en, niemand ziende, langzaam weer naar binnen ging, nogmaals glimlachend op den gulden en het bijschrift turend . . .

En Gerrit zag nog meer, hoog boven zich, in het stukje sterrenlucht, tusschen de twee hooge, zwarte muren van het donkere steegje. Wat hij dáár zag, als iets heel moois, waren de vier woorden van dominee's moeder: Gij, God, ziet mij.

Neen, ze behoeften hem nu niet te verschrikken. Nú mocht God hem daar zien. Dat was een blij gevoel. Zoo rustig. Hij stond er nu ook zoo heel anders dan dien vorigen Maandagavond, toen hij zich óók daar verscholen had voor de fruitvrouw, met Jaap.

Gerrit heeft die woorden nog heel dikwijls gezien. Ze zijn ook voor hem, evenals voor zijn ouden dominee, een goede, trouwe gids geweest, heel zijn verder leven. Hij en Jaap Koring zijn vrienden gebleven. En altijd is Jaap er dankbaar voor geweest, dat hij Gerrit Spaan tot vriend heeft gehad.
